

Arninge

en by i Havørnens Rige

Jakobsen, Johnny Grandjean Gøgsig

Publication date:
2021

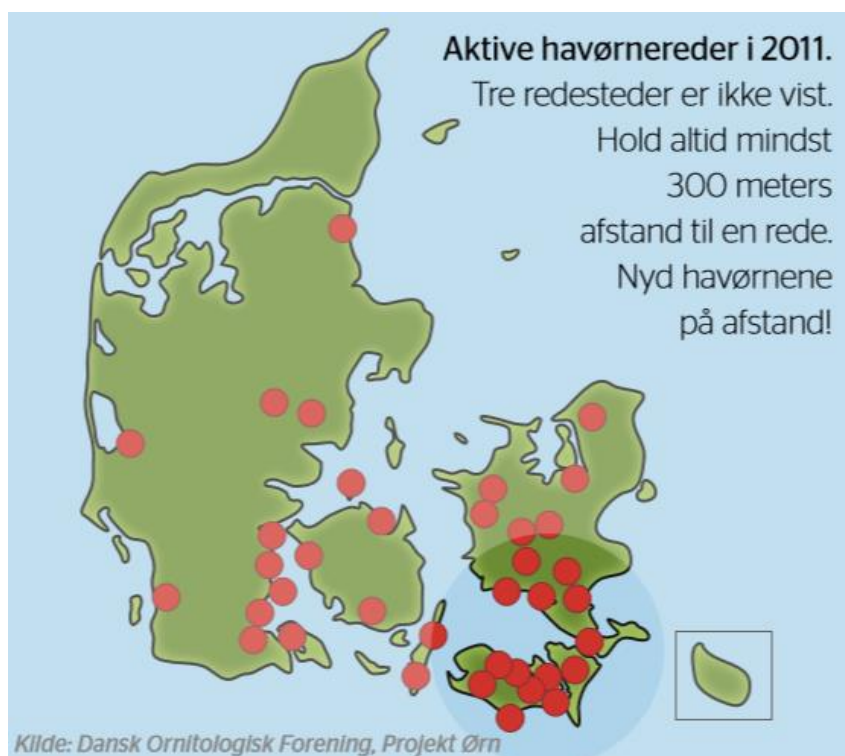
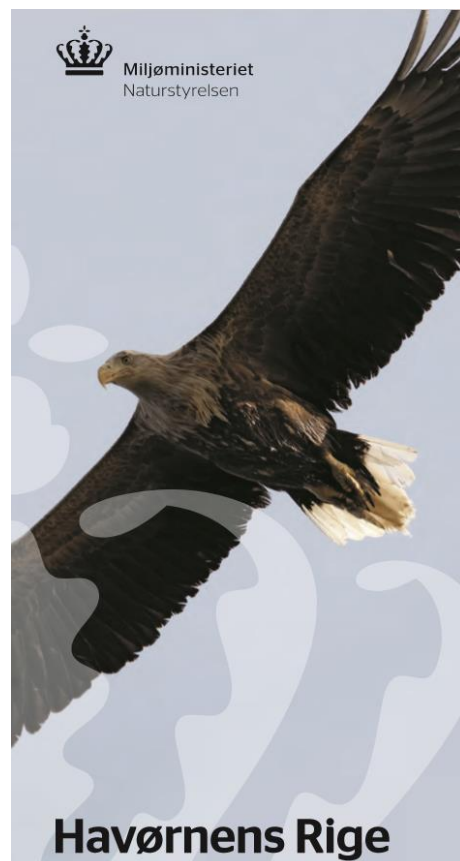
Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jakobsen, J. G. G. (2021). Arninge: en by i Havørnens Rige.

Arninge – en by i Havørnens Rige

af Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, 2021

Lolland er ikke Udkantsdanmark hvis man spørger de danske ørne. Tværtimod. Da havørnen begyndte at yngle igen i Danmark i anden halvdel af 1990'erne, blev især Maribosøerne centrum for den nye bestand, der siden har bredt sig til store dele af landet, men fortsat har en udtalt koncentration på og omkring Lolland. Faktisk i en sådan grad, at Naturstyrelsen har udnævnt området til 'Havørnens Rige'. Også fiskeørne kommer hyppigt forbi på træk, bl.a. omkring Nakskov Fjord, og i den senere tid er den sjældne kongeørn bl.a. set omkring Kettinge.

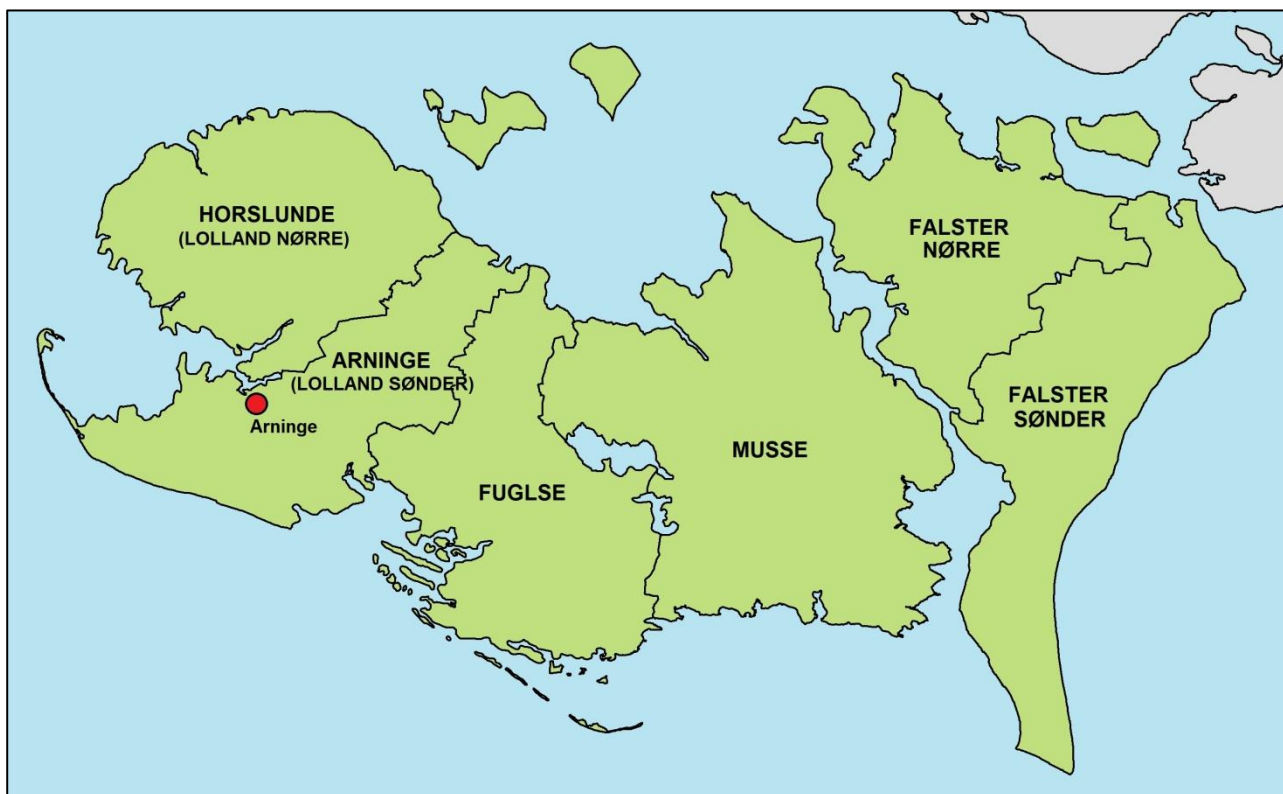

I en pjece fra 2012 (forside ovenfor) lancerede Naturstyrelsen navnet 'Havørnens Rige' for den havørneintensive region omkring Lolland. Siden da er havørnebestanden i området kun blevet tættere. I dag er der registreret omkring 100 ynglende par i Danmark, og dermed langt flere end i 2011, men kortet (t.v. fra samme pjece) afspejler stadig den relative udbredelsesfordeling på landsplan.

At ørnenes smag for Lolland ikke er noget nyt fænomen, fremgår af et af øens ældste stednavne: *Arninge*. Arninge er i dag en ganske lille kirkelandsby beliggende 5 km syd for Nakskov. I ældre tider var den en af egnens mellemstore landsbyer, i 1682 med ti gårde og et opdyrket areal på 258 tdr. land. Arninge Kirke kan stilmæssigt føres tilbage til 1200-tallet, og den ældste omtale af landsbyen er fra 1231 (Arning).

Faktisk optræder navnet da ikke blot som landsbynavn, men også som herredsnavn. Herredet udgjorde den ældstkendte administrative inddeling i Danmark, der som minimum kan føres tilbage til 1085, men muligvis er endnu ældre. I 'Kong Valdemars Jordebog' fra 1231 oplistede alle rigets herreder med navn, og Lolland var dengang – som helt frem til 1900-tallet, da herrederne blev afskaffet – inddelt i fire herreder. Siden 1300-tallet var disse kendt som *Nørre Herred*, *Sønder Herred*, *Fuglse Herred* og *Musse Herred*, men i 1200-talskilderne har de to førstnævnte herreder andre navne, henholdsvis *Horslunde Herred* og *Arninge Herred* (Arnunghæhæreth). Brugen af navnet *Arninge* synes således mindst at kunne føres tilbage til slutningen af vikingetiden – men navnet er formentlig endnu ældre.

Kort over Lolland-Falsters ældstkendte herredsinddeling fra 1200-tallet med anførsel af de ældste herredsnavne, samt markering af kirkelandsbyen Arninges beliggenhed. Kystlinjen viser forholdene før moderne tiders inddæmninger af bl.a. Rødby Fjord og Nakskov Fjord.

Og hvad har *Arninge* så med ørne at gøre? Jo, *arn* er det gammeldanske ord for fuglebetegnelsen 'ørn'. Navnets oprindelige endelse er *-ung*, der er en sproglig variant i den store gruppe af *-inge*-navne, der som helhed kan dateres til det første årtusinde efter Kristus. Denne sidste del af navnet er lidt sværere at oversætte, da de ellers nok så udbredte danske stednavneendelser *-inge* og *-ung* egentlig ikke betyder noget, men begge bare er en afledningsendelse, der lidt ubehjælpsomt forklaret betyder 'som har noget at gøre med' i relation til forleddet. Ligesom når f.eks. navneordet 'svømning' relaterer sig til udsagnsordet 'at svømme'. *Arninge* betyder altså strengt taget bare "noget som har med ørne at gøre", og som stednavn kan dette 'noget' defineres som stedet, således at den egentlige betydning bliver "stedet, hvor der er ørne".

Mange af vore stednavne synes at knytte sig til konkrete bebyggelser, hvilket f.eks. gælder dem der bærer endelser som *-lev*, *-sted*, *-by* og *-rup*, men med *-inge*-navnene kan det muligvis forholde sig lidt anderledes, således at navnet ikke kun knytter sig til selve landsbyen og dens nærområde, men til et større omkringliggende område, som landsbyen kan have taget navn efter. Så man skal derfor næppe tolke navnet således, at lige præcis Arninge ejerlav eller sogn har været specielt rigt på ørne, men snarere at ørneforekomsten refererer til det sydvestlige Lolland generelt – og at dømme efter brugen som herredsnavn til hele herredet. Så på sin vis kan man sige, at da Naturstyrelsen introducerede benævnelsen *Havørnens Rige* for regionen omkring Lolland, så var det i grunden bare en moderne og måske lidt mere poetisk klingende udgave af det gamle jernalder- eller vikingetidsnavn *Arninge* med reelt præcis samme betydning: "stedet, hvor der er ørne".

Summary

Eagles have virtually been extinct from Denmark since the 19th century. When especially the sea eagle began to revisit the country since the 1990s, they soon developed a preference for the southern island of Lolland, which with its many lakes and still maritime waters, along with a (for Denmark) low degree of urbanisation, apparently offered attractive eagle settings. Today, the sea eagle has become quite common in the region, and also osprey and golden eagle are seen occasionally.

The eagle preference for Lolland is not new. One of the island's oldest place-names is *Arninge*, which is the Old Danish appellative *arn* ('eagle') with the derivative suffix *-ung*, which in a place-name is most likely to have a place-marking meaning, in this case "the place with eagles". As a church village, Arninge can be positively dated to the early 13th century, but the name type suggests that the name may have been coined in the first millenium already. The name *Arninge* does, in fact, not just denote one specific village, but was originally also referring to the entire surrounding *herred* ('hundred'), the oldest known administrative unit in Denmark, which can be dated to 1085 at the latest.

Thus, when the Danish Nature Agency (*Naturstyrelsen*) in the early 2010s labelled the region around Lolland as *Havørnens Rige* ('The Kingdom of the Sea Eagle'), they – probably unknowingly – actually only reintroduced a poetic variant of the old name *Arninge*, with basically the very same meaning: "the place with eagles".

/ Denne webartikel indgår i serien [Lollandske stednavne](#). /